

REDOVAN ODVOZ OTPADA U SLIVU AKUMULACIJE MODRAC

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

cee
centar za ekologiju i energiju

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

REDOVAN ODVOZ OTPADA U SLIVU AKUMULACIJE MODRAC

Tuzla, septembar 2014.

Impresum

Izdavač: Centar za ekologiju i energiju

M. i Ž. Crnogorčevića 8
75000 Tuzla, BiH
tel/ fax: +387 35 249 311
ceetz@bih.net.ba
www.ekologija.ba

Radna grupa za izradu Dokumenta:

Koordinatorica radne grupe:

Vanja Rizvić, Arhus centar Tuzla

Lokalna samouprava:

Adem Mostarlić, Općina Banovići
Fahrudin Halilčević, Općina Kalesija
Jozo Tunjić, Općina Lukavac
Alma Bubić, Općina Tuzla
Enes Glavinić, Općina Živinice

Komunalna preduzeća:

Nisvet Mustajbašić, JP "Komunalno", Banovići
Nermin Mujkanović, KP "Komunalac" Kalesija
Azra Aganović, JP "Rad" Lukavac
Mersed Baraković, JKP "Komunalac" Tuzla
Refik Dedić, JKP „Komunalno“ Živinice

Centar za ekologiju i energiju:

Džemila Agić, direktorica
Alma Kovačević, koordinatorica projekta

Dodatna pomoć radnoj grupi pri izradi Dokumenta:

Hata Mujčinović, Općina Kalesija
Asmir Nišić, Općina Živinice
Sandi Duraković, Općina Banovići
Enisa Malkanović, JP "Komunalac" Kladanj

Štampa: OFF - SET, Tuzla

Tiraž: 1000 primjeraka

Projekat realizovan uz podršku Ambasade Švicarske u Bosni i Hercegovini.
Projekat implementira CEE - Centar za ekologiju i energiju.

1.	UVOD	5
2.	OPĆE KARAKTERISTIKE REGIONA AKUMULACIJE MODRAC	6
3.	ZAKONSKA REGULATIVA I PODZAKONSKI AKTI	8
3.1.	Zakon o upravljanju otpadom FBiH	8
3.2.	Federalna strategija zaštite okoliša 2008-2018, oblast strategije upravljanja otpadom	8
3.3.	Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017	9
3.4.	Zakon o zaštiti akumulacije Modrac	10
3.5.	Strategija zaštite akumulacije Modrac	11
3.6.	Zakon o komunalnim djelatnostima TK	12
3.6.1.	Općinski propisi koji reguliraju oblast upravljanja otpadom	12
3.6.1.1.	<i>Općinski propisi</i>	12
3.6.1.2.	<i>Općinski strateški i operativni ciljevi</i>	18
4.	POSTOJEĆE STANJE NA PRIKUPLJANJU, PREVOZU I DEPONIRANJU OTPADA	20
4.1.	Trenutni problemi općina i komunalnih preduzeća kod implementacije zakonske regulative i podzakonskih akata	20
4.1.1.	Problemi implementacije zakonske regulative	20
4.1.2.	Problemi u komunalnim preduzećima	20
4.1.3.	Podaci iz komunalnih preduzeća o trenutnim kapacitetima, postojećim korisnicima i realnim tehničkim potrebama	20
4.1.3.1.	<i>JP "KOMUNALNO" Banovići</i>	20
4.1.3.2.	<i>KP "KOMUNALAC", Kalesija</i>	21
4.1.3.3.	<i>JP "KOMUNALAC" Kladanj</i>	21
4.1.3.4.	<i>JP "RAD" Lukavac</i>	22
4.1.3.5.	<i>JKP "KOMUNALAC" Tuzla</i>	22
4.1.3.6.	<i>JKP "KOMUNALAC" Živinice</i>	22
4.2.	Trenutna pokrivenost odvozom otpada u slivu akumulacije Modrac	23
4.2.1.	Mapa trenutne pokrivenosti odvozom otpada	24
5.	PRIJEDLOZI I MJERE ZA POBOLJŠANJE ODVOZA I ROKOVI ZA IZVRŠENJE MJERA	25
6.	LITERATURA	27

1. UVOD

Akumulacija Modrac je najznačajniji vodni resurs Tuzlanskog kantona i Federacije BiH. Pored snabdijevanja građana Tuzle i Lukavca pitkom vodom, njena namjena je i snabdijevanje industrijskih postrojenja vodom, kao i navodnjavanje okolnog područja. Iako zbog svoje cjelokupne namjene ne bi trebala biti zagađena, otpadne vode i ugljena prašina iz rudnika Banovići i Đurđevik, velike količine vještačkog đubriva sa okolnih poljoprivrednih površina i uglavnom neprečišćene komunalne otpadne vode utiču na njeno zagađenje.

Pored zagađenosti akumulacije Modrac otpadnim vodama, dodatni problem su ogromne količine otpada koje se nalaze u Akumulaciji, na njenim obalama i u njenoj neposrednoj blizini. U slivu akumulacije Modrac živi oko 130 000 stanovnika. Samo 42% domaćinstava je uključeno u redovan odvoz otpada, zbog čega dolazi do stvaranja velikog broja divljih deponija. Usljed pojačanih padavina, otpad sa divljih deponija bujice nanose u vode Sliva, što na kraju završava u Akumulaciji.

Prema podacima navedenim u Federalnoj strategiji zaštite okoliša [2], u dijelu koji se odnosi na upravljanje otpadom, strateškim ciljem broj 1 su utvrđeni operativni ciljevi. Jedan od tih ciljeva jeste da se u 2014. godini poveća broj stanovnika koji će biti obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada na 85%, a do kraja 2018. godine do 95%. Federalnim planom upravljanja otpadom [3], kao provedbenim dokumentom Strategije upravljanja otpadom FBiH, utvrđena je

obaveza općina na provođenju mjera koje će doprinijeti smanjenju rizika po okoliš i zdravlje ljudi i uspostavljanje prioritetne infrastrukture za integralno upravljanje otpadom.

Takođe, i Vlada Tuzlanskog kantona je 2012. godine izradila Strategiju zaštite akumulacije Modrac [5] kojom su definirane mjere za zaustavljanje trenda pogoršanja i prijedlog mjera za poboljšanje postojećeg stanja akumulacije Modrac i prema tom dokumentu je jedna od mjera: Rješavanje problematike, prikupljanja i adekvatnog zbrinjavanja svih vrsta otpada koji se generira u slivu akumulacije Modrac.

Da bi se ostvarila međuopćinska koordinacija i sagledale mogućnosti zajedničkog nastupa, uz projektni tim je formirana i radna grupa koju čine predstavnici Općina i njihovih komunalnih preduzeća koja se bave sakupljanjem i zbrinjavanjem otpada i koji najvećim dijelom utiču na kvalitet voda Sliva. To su Općine: Banovići, Kalesija, Lukavac, Tuzla i Živinice. Kontinuiranim radom radne grupe je nastao ovaj dokument koji sadrži analizu problema, informacije i mapu pokrivenosti slivnog područja odvozom otpada i plan proširenja kontinuiranog odvoza otpada na cijelo slivno područje akumulacije Modrac.

U dokumentu su date informacije sa područja općina Tuzlanskog kantona, Federacije BiH, koje pripadaju slivu akumulacije Modrac dok će informacije iz opština Republike Srpske biti obrađene u narednom periodu.

2. OPĆE KARAKTERISTIKE REGIONA AKUMULACIJE MODRAC

Ukupna površina slivnog područja akumulacije Modrac iznosi 1.189 km², od čega slivu rijeke Spreča pripada 832 km², slivu rijeke Turija 240 km² i neposrednom slivu Akumulacije oko 117 km².

Prema današnjoj teritorijalno-administrativnoj podjeli, područje sliva akumulacije Modrac zahvata površine općina koje pripadaju Tuzlanskom kantonu, i to su: Banovići, Živinice, Kalesija, Tuzla, Lukavac i djelimično općina Kladanj, i površine opština u Republici Srpskoj, a to su: Osmaci, Šekovići i djelimično opština Zvornik.

Prema procjeni, danas u slivu Akumulacije živi oko 130.000 stanovnika, a od toga oko 20.000 u naseljima lociranim po obodu Akumulacije, iz čega proizilazi da je naseljenost u slivu oko 110 stanovnika/km².

Geološku građu sliva Akumulacije uglavnom čine stijene slabo otporne na površinsku eroziju, te su erozioni procesi izraženi, a unos nanosa u Akumulaciju značajan. Jedna od bitnih karakteristika sliva je i način korištenja zemljišta u slivu, a prema raspoloživim podacima evidentan je sljedeći način korištenja istog:

- obradivo zemljište 43,46%
- pašnjaci i livade 6,66%

- šume 48,85%
- goleti 1,03%.

Prema raspoloživim podacima, struktura korištenja oraničnih površina je sljedeća:

- 32,70% žitarice,
- 25,6% povrtno bilje,
- 28,7% krmno bilje i
- 13% neobrađeno zemljište.

Jedan od veoma važnih faktora regulacije kvantiteta i kvaliteta voda slivnog područja akumulacije Modrac su šume koje gravitiraju oko akumulacije Modrac. Veća šumovitost slivnog područja obezbjeđuje pogodan režim voda, što podrazumijeva sprečavanje naglog oticanja oborinskih voda i njihov negativan efekat (bujice i erozije zemljišta), zatim ravnomjerno napajanje podzemnih voda Akumulacije i niz drugih pozitivnih uticaja (retencija, mikroklima, izvorišta pitke vode i dr.).

U ukupnoj površini šuma slivnog područja državne šume participiraju sa oko 73%, a šume u privatnom vlasništvu sa oko 27%. Najvrednije i najveće površine šuma locirane su u gornjem toku rijeka: Spreča, Mala Spreča, Gostelja, Oskova i Turija.

Mapa sliva akumulacije Modrac

negativno uticala na smanjenje šumskog fonda. Procjenjuje se da je u toku prošlog rata, što u državnim što u privatnim šumama slivnog područja, nekontrolisano posjećeno oko 1.200 ha površine pod šumama.

Kao posljedica ovakvog trenda smanjenja šumskog fonda su česte bujice, odnosno naglo površinsko oticanje voda i druge negativnosti koje se ogledaju u pogoršanju kvaliteta voda Akumulacije [5].

U posljednjih 30 godina prošlog vijeka potrebe za energijom su značajno porasle. Stoga su se rudnici, u veoma kratkom roku orijentirali na površinsko otkopavanje uglja. Posljedica takvog otkopavanja i odlaganja jalovine je smanjenje površina šumskog zemljišta i šuma (površinski kopovi: "Turija", "Čubrić", "Grivice" i dr.), kao i poljoprivrednog zemljišta u slivnom području akumulacije Modrac. Izgradnja dalekovoda, kamenoloma, i drugih objekata takođe je

Također, pogoršanju sliva akumulacije Modrac doprinose i ogromne količine otpada koje se, osim u Akumulaciji, nalaze u cijelom regionu. Ruralni dijelovi općina velikim dijelom nisu obuhvaćeni organizovanim odvozom otpada, tako da se otpad odbacuje u okoliš i to često u nepristupačnim dijelovima i u šumskom području. Samo na području općina TK koje pripadaju Slivu, nalazi se više od 150 divljih deponija čiji je volumen veći od 5m³.

3. ZAKONSKA REGULATIVA I PODZAKONSKI AKTI

3.1. Zakon o upravljanju otpadom

Zakon o upravljanju otpadom [1] predstavlja pravni okvir za uspostavu sistema upravljanja svim vrstama otpada. Zakonom se posebno uređuju: pojmovi, definicije i osnovna načela, kategorije, vrste i liste otpada, postupci upravljanja otpadom, načela upravljanja otpadom, planiranje upravljanja otpadom, podjela nadležnosti između federacije i kantona u upravljanju otpadom, izdavanje dozvola za aktivnosti tretmana i odlaganja otpada, odgovornost u upravljanju otpadom i postupanje u slučaju vangraničnog prometa otpada. U Članu 4. Zakona o upravljanju otpadom otpad je definiran kao sve materije ili predmeti koje vlasnik odlaže, namjerava odložiti ili se traži da budu odloženi u skladu sa jednom ili više kategorija otpada navedenoj u listi otpada i utvrđenoj u provedbenom propisu. Osnovna načela upravljanja otpadom su definirana Članom 5. Zakona o upravljanju otpadom i glase: prevencija - izbjegavanje nastajanja otpada ili smanjivanje količine i štetnosti nastalog otpada da bi se smanjio rizik po zdravlje ljudi i okoliš i da bi se izbjegla okolinska degradacija; mjere opreznosti ili sprečavanje opasnosti ili šteta po okoliš koju prouzrokuje otpad, preduzimanje mjera, čak i ako nije na raspolaganju potpuna naučna podloga; odgovornost proizvođača otpada koji je odgovoran za odabir najprihvatljivijeg okolinskog rješenja prema karakteristikama proizvoda i tehnologiji proizvodnje, uključujući životni ciklus proizvoda i korištenje najadekvatnije raspoložive tehnologije; princip zagađivač plaća odnosno proizvođač ili vlasnik otpada snosi sve troškove prevencije, tretmana odlaganja otpada, uključujući i brigu nakon upotrebe i monitoring, proizvođač otpada je i finansijski odgovoran za preventivne i sanacione mjere zbog šteta po okoliš koje je prouzrokovao ili će ih najvjerojatnije prouzrokovati; blizina ili tretman ili odlaganje otpada treba se vršiti u najbližem adekvatnom postrojenju ili lokaciji, uzimajući u obzir okolinsku i ekonomsku profitabilnost, regionalnost - razvoj tretmana

otpada i izgradnja objekata za njegovo odlaganje treba se vršiti na način da pokriva potrebe regiona i omogućava samoodrživost izgrađenih objekata. U planiranju upravljanja otpadom nadležni organi dužni su izraditi planove za upravljanje otpadom koji će obuhvatiti: vrstu, količinu i porijeklo otpada koji se proizvodi i koji se treba tretirati ili odložiti; ciljeve upravljanja otpadom; opće tehničke zahtjeve za upravljanje otpadom i uređaje unutar područja na kojima se nalaze; raspoloživ i podesan tretman, mjesta odlaganja i uređaje unutar određene teritorije; specijalne ugovore za tretman ili odlaganje otpada za veći broj općina; specijalne ugovore za pojedine vrste otpada, kao što je opasni otpad, tečni otpad i ambalažni otpad. Zakon sadrži strateške ciljeve sa razrađenim prioritetima u upravljanju otpadom i pojedinim aktivnostima koje se trebaju preduzeti, listu mjera koje se trebaju preduzeti i procjenu troškova za izvršavanje zadataka u upravljanju otpadom. U Zakonu o upravljanju otpadom, Članom 11. regulirane su nadležnosti Federalnih ministarstava, a Članom 24. definiraju se obaveze proizvođača i vlasnika otpada.

3.2. Federalna strategija zaštite okoliša 2008-2018, oblast strategije upravljanja otpadom

Parlament Federacije BiH je 26.10.2009. godine usvojio Federalnu strategiju zaštite okoliša za planski period 2008-2018. godine [2], čiji sastavni dio čini Strategija upravljanja otpadom.

Mjere koje proizilaze iz Federalne strategije upravljanja otpadom 2008-2018, a koje se odnose na općine i komunalna preduzeća, pretpostavljaju donošenje planova i propisa kojim će se omogućiti uvođenje novih načina prikupljanja i odlaganja, zatim povećanje obima usluga prikupljanja, uvođenje odvojenog prikupljanja i dovođenje ovih poslova u stanje ekonomske održivosti. (Tabela 1.)

Tabela 1. Pregled ciljeva i indikatora iz Federalne strategije koji su mjerodavni za općine

	Opis cilja	Indikator
1.	Povećati broj stanovnika obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada	95% do 2018.
2.	Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati područja na kojim su se nalazila	95% do 2018.
3.	Prikupiti i reciklirati papir i karton	55% do 2018.
4.	Prikupiti i reciklirati plastičnu ambalažu	15% do 2018.
5.	Prikupiti i reciklirati metalni otpad	65% do 2018.
6.	Prikupiti i reciklirati staklenu ambalažu	40% do 2018.
7.	Odvojeno prikupiti biootpad iz vrtova i parkova	70% do 2018.

U nastavku, u Tabeli 2. i Tabeli 3. se daju operativni ciljevi za komunalni otpad a vezano za strateški cilj 1 i 2 iz prethodne tabele:

Tabela 2. Operativni ciljevi za komunalni otpad - Strateški cilj 1

	Operativni ciljevi (% od ukupnog broja)	2011	2014	2018
1.	Povećati broj stanovnika obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada	70	85	95
2.	Stvoriti uslove za sanitarno odlaganje kapaciteta za najmanje 5 godina odlaganja u svim regijama	100	-	-
3.	Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati područje na kojem su se nalazila	50	80	95
4.	Sanirati i zatvoriti postojeća općinska odlagališta	5	100	-

Tabela 3. Operativni ciljevi za komunalni otpad - Strateški cilj 2

	Operativni ciljevi	2011	2014	2018
1.	Uspostaviti sistem odvojenog prikupljanja otpada u svim općinama FBiH (% od ukupnog broja općina)	30	60	95
2.	Prikupiti i reciklirati ambalažni otpad (% od ukupno proizvedene količine)	8	20	30
	Papir i karton	35	45	55
	Staklo	4	10	40
	Metal	55	60	65
	Plastika	3	6	15
3.	Odvojeno prikupiti biootpad iz vrtova i parkova	30	50	70
4.	Uspostaviti regionalne centre za upravljanje otpadom u svim regijama sa svim potrebnim sadržajima (% od ukupnog planiranog broja)	-	-	100

3.3. Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017

U skladu sa članom 6. Zakona o upravljanju otpadom, pripremljen je Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017 [3] i usvojen Odlukom Vlade objavljenom u "Službenim novinama FBiH", broj 4/12.

Federalni plan upravljanja otpadom čini provedbeni dokument Strategije upravljanja otpadom Federacije BiH. Pregled mjera iz Akcionog plana koji podrazumijeva učešće općina je dat u Tabeli 4.

Tabela 4. Obaveze općina u skladu sa Federalnim planom upravljanja otpadom

Cilj: Smanjenje rizika po okoliš i zdravlje ljudi i uspostava prioritetne infrastrukture za integrirano upravljanje otpadom					
	Mjera	Rok izvršenja	Odgovornost	Iznos	Izvor sredstava
1.	Priprema programa povećanja broja stanovnika obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem za svaku općinu FBiH sa procjenom sredstava	2012-2013	Općine	200.000	Općinski proračun
2.	Realizirati programe povećanja broja stanovnika obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem	U skladu s operativnim ciljevima	Općine		EU,WB
3.	Sklopiti međuopćinske ugovore o zajedničkom osnivanju i korištenju budućeg RCUO i/ili CUO	2012	Općine		
4.	Pripremiti studije lokalizacije i izvodljivosti RCUO u čijem sastavu su odlagališta za pojedine regije, te studije lokalizacije i izvodljivosti PS/CUO. Upisati lokacije u prostornu dokumentaciju	2012-2013	Općine, kantonalna ministarstva	1.000.000	Općinski i kantonalni proračun, EU, EC, WB
5.	Izraditi općinske planove upravljanja otpadom i propise kojima se definiraju lokalne obaveze u odnosu na primjenu koncepta regionalnog deponiranja definiranog Kantonalnim planom	2013-2014	Općine	800.000	Općinski proračun
6.	Napraviti kratkoročni program uklanjanja nelegalnih odlagališta u svim općinama sa procjenom sredstava	2012	Općine	200.000	Općinski proračun
7.	Izraditi Planove aktivnosti za sanaciju općinskih deponija	2012	Općine	50.000 po planu	Općinski proračuni WB
8.	Sanirati i zatvoriti općinska odlagališta otpada	2017	Općine	250.000.000 po planu	Općinski, kantonalni i federalni proračun, Fond za zaštitu okoliša, EU, WB

3.4. Zakon o zaštiti akumulacije Modrac

Zakonom o zaštiti akumulacije Modrac [4] ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 5/06) se utvrđuje namjena Akumulacije prema redoslijedu prioriteta, definiraju se pojmovi, propisuju obavezne mjere zaštite obale i voda Akumulacije, zaštite slivnog područja Akumulacije od zagađivanja i drugih uticaja, kao i organizacija, planiranje i provođenje mjera zaštite voda, te finansiranje zaštite voda Akumulacije i sliva Akumulacije.

U članu 12. je utvrđeno: "Da će u cilju poboljšanja i očuvanja površinskih voda u slivu Akumulacije, odnosno voda Akumulacije, Vlada Kantona, na prijedlog Ministarstva, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti Plan i program mjera zaštite Akumulacije Modrac, koji između ostalog treba da sadrži:

- Cjelovitu ocjenu stanja kvaliteta voda Akumulacije i površinskih voda u slivu Akumulacije;

- Ciljeve zaštite voda Akumulacije i površinskih voda u slivu Akumulacije;
- Program mjera za zaustavljanje trenda pogoršanja kvaliteta površinskih voda gdje je to ozbiljnije narušeno i program mjera za postupno poboljšanje kvaliteta površinskih voda do propisane klase vode”.

3.5. Strategija zaštite akumulacije Modrac - ciljevi i mjere za zaštitu Akumulacije

Vlada Tuzlanskog kantona je na 48. redovnoj sjednici, održanoj 17.07.2012. godine, usvojila “Strategiju zaštite akumulacije Modrac” [5], u kojoj je dato stanje kvaliteta voda akumulacije Modrac i voda vodotoka u slivu akumulacije Modrac sa prijedlogom mjera za zaustavljanje trenda pogoršanja i prijedlogom mjera za poboljšanje postojećeg stanja.

Jedna od mjera je poboljšanje i postizanje dobrog stanja voda, poboljšanjem stanja upravljanja otpadom u slivu akumulacije Modrac, gdje je potrebno riješiti problem prikupljanja i adekvatnog zbrinjavanja svih vrsta otpada koji se generira u slivu akumulacije Modrac (Tabela 5).

Tabela 5. Poboljšanje i postizanje dobrog stanja voda

Vrsta aktivnosti:	Poboljšanje stanja postupanja-upravljanja sa otpadom u slivu akumulacije Modrac
Naziv aktivnosti:	Rješavanje problematike prikupljanja i adekvatnog zbrinjavanja svih vrsta otpada koji se generira u slivu akumulacije Modrac
Nosilac aktivnosti:	MPUZO TK, MPŠV TK, općine
Opis aktivnosti:	<p>Rješavanje problematike otpada odvijat će se kroz sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada Planova postupanja-upravljanja otpadom, na području svih općina u slivu akumulacije Modrac, - Omogućiti da se organizirano prikupljanje komunalnog otpada obavlja sa najmanje 80 % površine sliva akumulacije Modrac, - Postepeno uvesti selektivno prikupljanje otpada, reciklažom “na pragu”, - Iznaženje rješenja na nivou Općine/Kantona o konačnom zbrinjavanju komunalnog otpada, u skladu sa važećim propisima, - Za trenutne deponije komunalnog otpada, koje nisu propisno izgrađene, planirati saniranje istih poduzimanjem potrebnih mjera, do zatvaranja istih, - Zabrana ilegalnog odlaganja otpada na “divlje” deponije, s tim da se eventualno formirane “divlje” deponije kontinuirano uklanjaju, - Kontinuirano provođenje monitoringa sa postupanjem i zbrinjavanjem tehnološkog, opasnog i specifičnog otpada koji se generira kod privrednih subjekata.
Očekivani rezultati:	Značajan doprinos smanjenju zagađenja zemljišta, podzemnih i površinskih voda, odnosno zagađenju akumulacije Modrac
Vrijeme realizacije:	2013 - 2020.
Praćenje realizacije:	MPUZO TK, MPŠV TK, općine i OCD

3.6. Zakon o komunalnim djelatnostima TK

Ovim zakonom [6] se određuju komunalne djelatnosti, načela, način obavljanja i finansiranja, te druga pitanja od značaja za uspješno obavljanje komunalnih djelatnosti na području Tuzlanskog kantona ("Službene novine TK", broj 11/05, 7/07 i 18/12). Pod komunalnim djelatnostima, podrazumijeva se naročito: pružanje komunalnih usluga od interesa za fizička i pravna lica, te finansiranje građenja i održavanje objekata i uređaja komunalne infrastrukture kao cjelovitog sistema na području općina kao i Kantona, kada je to propisano ovim zakonom. Obavljanje komunalnih djelatnosti određenih ovim zakonom obezbjeđuju općine. Općine su

dužne posebnim propisima regulirati uslove i način organiziranja poslova u vršenju pojedinih komunalnih djelatnosti.

3.6.1. Općinski propisi koji reguliraju oblast upravljanja otpadom

Općinski propisi i podzakonski akti koji bliže reguliraju obavljanje komunalnih djelatnosti su: Odluke, Planovi, Pravilnici, Programi i dr.

3.6.1.1. Općinski propisi

U Tabeli 6. su prikazani općinski propisi koji reguliraju oblast upravljanja otpadom, za općine u slivu akumulacije Modrac.

Tabela 6. Općinski propisi od značaja za upravljanje otpadom

Općina	Naziv propisa	Objava, službeni glasnik	Propisane obaveze
Kalesija	Odluka o komunalnom redu	„Sl. glasnik općine Kalesija“ br. 7/01 i 57/09	Ovom Odlukom uređuje se održavanje komunalnog reda, kao i odnosi u komunalnim djelatnostima na području općine Kalesija, a naročito na području uređenja naselja, održavanja čistoće i čuvanja javnih površina, skupljanje, odvoz i postupanje sa komunalnim otpadom, uklanjanje snijega i leda, uklanjanje protivpravno postavljenih predmeta na javnim i drugim površinama, kao i mjere za provođenje komunalnog reda i kaznene odredbe predviđene za povrede ponašanja utvrđenih ovom odlukom.
	Odluka o obaveznom prikupljanju i odvozu komunalnog otpada na području općine Kalesija	„Sl. glasnik općine Kalesija“ br. 6/13	Ovom Odlukom utvrđuje se postupak, provođenje nadzora i kaznene odredbe u vezi obaveznog korištenja komunalne usluge održavanja čistoće u dijelu koji se odnosi na prikupljanje i odvoz komunalnog otpada na području općine Kalesija. Propisuje ko su korisnici usluge odvoza otpada i utvrđuje prava i obaveze korisnika. Utvrđuje prava i obaveze davaoca usluge u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima.
	Odluka o određivanju lokacija za postavljanje kontejnera za prikupljanje komunalnog otpada	„Sl. glasnik općine Kalesija“ br. 6/13	Ovom Odlukom definiraju se i određuju lokacije za postavljanje kontejnera za otpad iz domaćinstava u ruralnim naseljima, gdje ne postoji mogućnost pristupa transportnim vozilom do svake kuće, kao i uslovi izgradnje i uređenja lokacija sa aspekta nesmetanog prilaza transportnim vozilom i prihvata kontejnera.
	Odluka o pristupanju osnivanja JP „Regionalna deponija“ Zvornik	„Sl. glasnik općine Kalesija“ br. 9/09	Ovom odlukom Općina Kalesija postaje suosnivač JP „Regionalna deponija“ Zvornik. Data ovlaštenja općinskom Načelniku da u ime Općine potpiše ugovor o osnivanju JP „Regionalna deponija“ Zvornik. Definirana je visina osnivačkog uloga Općine Kalesija.

Kalesija	Plan upravljanja otpadom 2012-2017	“Sl. glasnik općine Kalesija“ br. 4/13	<p>Zakon o upravljanju otpadom (Službene novine FBiH br. 33/03, 72/09) predstavlja pravni okvir za uspostavu sistema upravljanja svim vrstama otpada. Jedan od segmenata funkcionalnog sistema jeste i planiranje koje je Zakonom o upravljanju otpadom stavljeno u nadležnost entitetskih (član 8), kantonalnih (član 9) i općinskih vlasti (član 10).</p> <p>Za razliku od nacionalnog i entitetskih planova upravljanjem otpadom, koji su više strateškog karaktera, općinski plan je akcijski orijentiran. On predstavlja operativni plan sa detaljnim opisima postojećeg sistema za upravljanje otpadom, te mjerama koje teže unaprjeđenju postojećih sistema kako bi se dosegli strateški ciljevi iz dokumenata višeg reda.</p> <p>Plan se odnosi na period do 6 godina. Njegovim implementiranjem rješava se osnovni problem oko upravljanja otpadom na cijelom području općine Kalesija, jačanje kapaciteta i uvođenje u sistem najvećeg broja proizvođača otpada.</p> <p>U okviru općinskog plana upravljanja otpadom prikazano je trenutno stanje u oblasti upravljanja otpadom, količine, vrste otpada, način prikupljanja i odvoza. Izvršena je analiza postojećih kapaciteta za upravljanje otpadom, na osnovu čega je dat prijedlog mjera za unapređenje. Takođe su definirani pravci i prioriteta, kao i dinamika i način rješavanja problema u skladu sa pozitivnim nacionalnim i EU zakonodavstvom iz oblasti upravljanja otpadom i iz oblasti zaštite okoliša.</p>
	Lokalni akcioni plan zaštite okoline za Općinu Kalesija- LEAP	Sl. glasnik općine Kalesija“ br. 3/09	<p>LEAP je strateški dokument kojim se daje plan djelovanja za ostvarenje boljih uslova života, unapređenje zaštite zdravlja i okoliša. On se temelji na načelima partnerstva i podijeljene odgovornosti cjelokupne zajednice, te na principima prava građana na dostupnost informacijama, odlučivanje u donošenju i provođenju politike planiranja zaštite okoliša. LEAP obuhvata i sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identifikacija problema u oblasti zaštite okoliša; - Primjena najpogodnijih strategija za otklanjanje najvažnijih lokalnih problema i sprovođenje akcija koje će dovesti do poboljšanja stanja okoliša i zdravlja ljudi; - Animiranje javne svijesti i promovisanje odgovornosti za probleme vezane za okoliš; - Omogućava veće učešće javnosti u donošenju strateških dokumenata i planiranju akcije i investicije; - Provođenje akcija za jačanje kapaciteta lokalnih vlasti i organizacija civilnog društva da rukovode i provode ekološke programe.
	Plan prilagođavanja upravljanja otpadom za deponiju “Vis“ općina Kalesija		<p>Na osnovu Pravilnika o sadržaju Plana prilagođavanja upravljanju otpadom (Sl. novine FBiH 9/05), Općina Kalesija je izradila Plan prilagođavanja upravljanja otpadom za deponiju “Vis“ općina Kalesija, koji je odobren Rješenjem u postupku pribavljanja saglasnosti kod nadležnog federalnog ministarstva.</p>

Lukavac	Odluka o komunalnim djelatnostima	“Sl. glasnik općine Lukavac“ br. 2/07 i 4/09	U skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima, Općinsko vijeće općine Lukavac, je svojom Odlukom (Sl. glasnik općine Lukavac 2/07) održavanje čistoće i odlaganje komunalnog otpada povjerilo JP Rad Lukavac. Nadzor nad sprovođenjem ove Odluke vrši Služba za stambeno komunalne poslove BIZ i raseljena lica i Služba za inspekcijske poslove.
	Odluka o komunalnom redu	“Sl. glasnik općine Lukavac“ br. 6/09	Ovom Odlukom definira se održavanje komunalnog reda i odnosi u komunalnim djelatnostima na području općine Lukavac, a naročito u oblasti uređenja naselja, održavanja čistoće i čuvanja javnih površina, sakupljanja i odvoza komunalnog otpada. Ovom odlukom se određuje i učestalost sakupljanja i odvoza komunalnog otpada ovisno o zonama (3 zone) kao i njegovo deponiranje. Propisane su i mjere za provođenje komunalnog reda i kaznene odredbe za povredu ponašanja definisanog ovom Odlukom. Članom 116 ove Odluke propisano je da sva pravna i fizička lica na području općine Lukavac moraju imati ugovoren odvoz komunalnog otpada putem ovlaštenog preduzeća. Odvoz komunalnog otpad iz nepristupačnih dijelova MZ-a također je reguliran ovom Odlukom.
	Plan prilagodbe upravljanja otpadom za deponiju komunalnog otpada, općina Lukavac		Na osnovu Pravilnika o sadržaju Plana prilagođavanja upravljanu otpadom (Sl. Novine F BiH 9/05) Općina Lukavac i JP Rad Lukavac izradili su Plan prilagodbe upravljanja otpadom za deponiju komunalnog otpada, općina Lukavac, koji je odobren Rješenjem Federalnog ministarstva turizma i zaštite okoliša u maju 2012. Ovim planom definiran je program mjera sanacije postojeće deponije po fazama.
	Plan upravljanja otpadom općine Lukavac 2012-2018	“Sl. glasnik“ br. 5/12 www. lukavac.ba	Ovim planom definirani su: - Ciljevi izrade općinskog Plana - Postojeće stanje u oblasti upravljanja otpadom u općini Lukavac - Društveni aspekti Plana - Strateški okvir i prijedlog mjera sa finansijskom analizom i procjenom troškova. Na osnovu mjera izrađeni su akcioni planovi za implementaciju: - Akcioni plan za unapređenje sistema prikupljanja komunalnog otpada - Akcioni plan za unapređenje sistema iskorištavanja komunalnog otpada - Akcioni plan za unapređenje sistema za konačno odlaganje komunalnog otpada - Akcioni plan za unapređenje javne svijesti građana
LEAP 2012-2017	“Sl. glasnik“ br. 2/12 www. lukavac.ba	Akcioni plan zaštite okoliša općine Lukavac: - Osnovne informacije o općini - Trenutno stanje okoliša i identifikovani problemi u okolišu - Vizija općine Lukavac - Strateški i operativni ciljevi - Akcioni plan sa prijedlogom mjera - Plan monitoringa i evaluacije LEAP-a	

Lukavac			Izveštaj o stanju okoliša predstavlja osnovni element za izradu LEAP-a te ujedno daje prikaz stanja okoliša na području općine Lukavac. Izveštaj je izrađen na osnovu dostupnih podataka o različitim segmentima okoliša i procjenama trenutnog stanja. Izveštaj obuhvata analizu stanja voda, zraka, zemljišta, biološke raznolikosti, kulturnohistorijskog naslijeđa, kao i analizu ankete provedene među građanima općine Lukavac, kojom građani iskazuju svoj stav o stanju i problemima u okolišu. Izveštaj o stanju okoliša općine Lukavac je poseban dokument i sastavni je dio LEAP-a.
Tuzla	<p>Odluka o komunalnom redu</p> <p>Odluka o komunalnim djelatnostima</p> <p>Odluka o usvajanju Lokalnog akcionog plana zaštite okoliša za općinu Tuzla</p> <p>Program redovnog odvoza otpada na području općine Tuzla</p>	<p>“Sl.glasnik općine Tuzla“ br. 4/10, 9/10, 1/11 i 3/11</p> <p>“Sl.glasnik općine Tuzla“ br. 9/07</p> <p>2006. godina</p> <p>JKP „Komunalac“ d.o.o. Tuzla – Interni akt</p>	<p>Ovom Odlukom se uređuje komunalni red i održavanje komunalnog reda u cilju uređivanja naselja, održavanja čistoće i čuvanje javnih površina, korištenje javnih površina, sakupljanje, odvoz i upravljanje sa sakupljenim komunalnim otpadom, uklanjanje snijega i leda te uklanjanje protivpravno postavljenih predmeta na području općine Tuzla, kao i mjere za sprovođenje komunalnog reda i kaznene odredbe predviđene za povrede ponašanja utvrđene ovom Odlukom.</p> <p>Ovom odlukom regulira se odlaganje komunalnog otpada, obrađivanje i trajno odlaganje komunalnog otpada na sanitarnu deponiju, otvaranje, saniranje i zatvaranje deponije po posebnim propisima.</p> <p>Temeljem postojećih podataka i informacija koje su bile u određenim područjima manjkave, ali još uvijek dovoljne za ocjenu stanja, LEAP je prepoznao glavne probleme okoliša općine Tuzla. Vizija Lokalnog akcionog plana zaštite okoliša je postizanje zdrave, napredne, otvorene i okolinski efikasne ekonomije koja omogućava ugodan život i zadovoljenje potreba na održiv način, tako da njezini građani budu senzibilizirani s prirodnim sistemom koji ga podržava.</p> <p>JKP “Komunalac“, kao pravno lice kome je povjereno vršenje poslova odvoza otpada, dužno je na područjima Općine na kojima se vrši organizirano odvoženje komunalnog otpada, najmanje jednom sedmično odvoziti otpad sabirnim vozilima na način koji zadovoljava higijensko-zdravstveni propis. Shodno tome JKP “Komunalac“ Tuzla svake godine donosi Program odvoza i deponiranja komunalnog otpada na području općine Tuzla.</p>
Banovići	<p>Odluka o komunalnom redu</p> <p>Odluka o sakupljanju, odvozu i odlaganju komunalnog otpada</p>	<p>„Sl.glasnik općine Banovići“ br. 4/06</p> <p>„Sl.glasnik općine Banovići“ br. 4/09</p>	<p>Ovom odlukom uređuju se odnosi u obavljanju komunalnih djelatnosti na području općine Banovići, a naročito u pogledu uređenja naselja, održavanja čistoće, čuvanja javnih i ostalih površina. Uklanjanje snijega i leda, držanje životinja i kafilerijski poslovi, uklanjanje protivpravno postavljenih predmeta sa javnih i drugih površina i sprovođenje ostalih mjera komunalnog reda i kaznene odredbe.</p> <p>Ovom Odlukom određuju se prava, obaveze i odgovornosti davaoca i korisnika komunalnih usluga sakupljanja, odvoza i odlaganja komunalnog otpada, načela obavljanja i finansiranja, nadzor nad provođenjem ove Odluke, te druga pitanja od značaja za uspješno obavljanje komunalnih usluga sakupljanja, odvoza i odlaganja komunalnog otpada na području općine Banovići.</p>

Banovići	Odluka o određivanju područja na kojima se obavezno prikuplja i odvozi komunalni otpad i krupni otpad	„Sl. glasnik općine Banovići“ br. 4/09	Ovom Odlukom se u skladu sa odredbama odluke o sakupljanju, odvozu i odlaganju komunalnog otpada određuju područja općine Banovići na kojima se obavezno prikuplja i odvozi komunalni otpad i krupni otpad. Prema odluci prikupljanje i odvoz komunalnog i krupnog otpada obavezno se vrši na cijelom području općine Banovići.
	Odluka o utvrđivanju javnog interesa za određivanje lokacije i izgradnju općinske sanitarne deponije	„Sl. glasnik općine Banovići“ br. 11/11	Ovom odlukom se utvrđuje da je od javnog interesa određivanje lokacije i izgradnja općinske sanitarne deponije.
	Plan prilagođavanja upravljanja otpadom za deponiju PK „Čubrić“ općina Banovići	Februar 2014. godine, Izrađen od strane Instituta za zaštitu, ekologiju i obrazovanje, d.d.Tuzla	Zakon o upravljanju otpadom (Službene novine FBiH br. 33/03, 72/09) predstavlja pravni okvir za uspostavu sistema upravljanja svim vrstama otpada. Jedan od segmenata funkcionalnog sistema jeste i planiranje koje je Zakonom o upravljanju otpadom stavljeno u nadležnost entitetskih (član 8), kantonalnih (član 9) i općinskih vlasti (član 10). Plan prilagođavanja upravljanja otpadom urađen je na osnovu Pravilnika o sadržaju plana prilagođavanja upravljanja otpadom za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje poduzima nadležni organ („Sl. novine Federacije BiH“, broj:9/05). Cilj izrade plana prilagođavanja je da se uz pregled postojeće dokumentacije, obilaska lokacije i analize procesa budućeg odlaganja otpada koristeći zakonske propise, standarde i najbolje raspoložive tehnike iz oblasti odlaganja otpada ocijeni uticaj deponije na okoliš, te predlože adekvatna rješenja zaštite okoliša. U planu je naveden opis trenutnog stanja upravljanja otpadom na području općine Banovići sa akcentom na postojeću deponiju koja se nalazi na lokalitetu PK Čubrić, uz prijedlog mjera za prilagođavanje po fazama kako bi se ispunili minimalni uslovi za deponiju.
Odluka o pristupanju osnivanja Javnog preduzeća Centar za upravljanje otpadom Separacija 1 „Eko-Sep“ Živinice	Broj:10/10-02-67/13 od 28.02.2013. godine	Općina Banovići pristupa osnivanju Javnog preduzeća Centar za upravljanje otpadom Separacija 1 „Eko-Sep“ Živinice. Općina Banovići je jedan od osnivača zajedno sa općinama Kladanj i Živinice sa udjelom u osnivačkom kapitalu od 30%.	
Odluka o povjeravanju obavljanja komun. djelatnosti na području općine Banovići	Sl. glasnik općine Banovići“ br.10/12	Ovom odlukom Općinsko vijeće Banovići povjerava obavljanje komunalne djelatnosti sakupljanja, odvoza i odlaganja komunalnog otpada Javnom preduzeću „Komunalno“ d.o.o. Banovići.	
Živinice	Odluka o komunalnom redu općine Živinice LEAP 2005. godine	Sl. glasnik općine Živinice“ br. 3/08	Definira sva pitanja koja su definirana i kod drugih općina i sadrži poglavlja: - vrste komunalnog otpada, - sakupljanje i odvoz komunalnog otpada, - krupni otpad - postupanje sa prikupljenim komunalnim otpadom Općina Živinice je usvojila LEAP 2005 godine sa periodom trajanja od 10 godina.

Živinice	<p>Plan prilagođavanja upravljanja otpadom za deponiju komunalnog otpada "Gornja Višća", općina Živinice</p> <p>Odluka o pristupanju osnivanja Javnog preduzeća Centar za upravljanje otpadom Separacija 1 „Eko-Sep“ Živinice</p> <p>Plan upravljanja otpadom općine Živinice</p>	<p>FMOIT odobrilo Plan Rješenjem br: UP-I-05/2-23-11-79/13</p> <p>Usvojena na sjednici Opć. vijeća Živinice u februaru 2014. g.</p> <p>Nema</p>	<p>Planom prilagođavanja upravljanja otpadom za deponiju "Gornja Višća" definisani su pravci djelovanja sanacije i zatvaranja deponije u Gornjoj Višći. Trenutno se radi na izradi dokumentacije za dobijanje potrebnih dozvola, urbanističke saglasnosti i građevinske dozvole.</p> <p>Općina Živinice pristupa osnivanju Javnog preduzeća Centar za upravljanje otpadom Separacija 1 „Eko-Sep“ Živinice. Općina Živinice je jedan od osnivača zajedno sa općinama Kladanj i Banovići sa udjelom u osnivačkom kapitalu od 60%.</p> <p>Izrada dokumenta je planirana u 2014. godini.</p>
Kladanj	<p>Odluka o komunalnom redu općine Kladanj</p> <p>Plan prilagođavanja upravljanja otpadom sa prijedlogom mjera za deponiju "Stanovi" općina Kladanj</p> <p>Odluka o davanju saglasnosti na potpisivanje Ugovora o osnivanja JP Centar za upravljanje otpadom Separacija 1 „Eko-Sep“ Živinice</p>	<p>Službeni glasnik op. Kladanj br.02/13</p> <p>FMOIT je odobrilo Plan Rješenjem br: UP-105/2-23-5-200/10</p> <p>Usvojena na sjednici Opć.vijeća Kladanj, mart 2013.g.</p>	<p>Ovom Odlukom uređuje se komunalni red i održavanje komunalnog reda u cilju uređivanja naselja na području općine Kladanj, a naročito u oblasti održavanja čistoće i čuvanje javnih površina, odvoz i postupanje sa komunalnim otpadom.</p> <p>Planom prilagođavanja upravljanja otpadom definirane su mjere sanacije deponije "Stanovi" i način daljnjeg upravljanja deponijom.</p> <p>Općina Kladanj pristupa osnivanju Javnog preduzeća Centar za upravljanje otpadom Separacija 1 „Eko-Sep“ Živinice. Općina Kladanj je jedan od osnivača zajedno sa općinama Živinice i Banovići sa udjelom u osnivačkom kapitalu od 10%.</p>

3.6.1.2. Općinski strateški i operativni ciljevi

Pored ispunjavanja zakonske obaveze, cilj izrade općinskih planskih dokumenata je pronalaženje najboljih opcija za upravljanje otpadom i ostvarenje ciljeva utvrđenih Federalnom strategijom zaštite okoliša za planski period 2008-2018. g, čiji sastavni dio čini Strategija upravljanja otpadom.

Općina Kalesija

Planom upravljanja otpadom 2012-2017, u svrhu ostvarenja strateških ciljeva, općina Kalesija je utvrdila sljedeće strateške i operativne ciljeve:

1. Povećati broj stanovnika obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada sa trenutnih 29% na 80% do kraja 2017.
2. Prikupiti i reciklirati otpad od ambalaže:
 - Suhi papir i karton za reciklažu, prikupiti 221 t / godišnje, do kraja 2017. godine
 - Staklo za recikliranje, prikupiti 36 t / godišnje, do kraja 2017. godine
 - Plastika za recikliranje, prikupiti 36 t / godišnje, do kraja 2017. godine.
3. Ukloniti sva nelegalna odlagališta (sa 56 lokacija) i sanirati lokacije na kojima su se nalazila
 - u 2013 godini ukloniti otpad sa 15 lokacija,
 - u 2014 godini ukloniti otpad sa preostalih 41 lokacije.
4. Zatvoriti i sanirati lokalno odlagalište "Vis"
 - u 2013 godini izraditi Plan prilagođavanja upravljanja otpadom za lokanu deponiju "Vis"
 - do kraja 2015 potpuno zatvoriti lokalno odlagalište "Vis" i pristupiti sanaciji lokacije.
5. Uspostaviti sistem prikupljanja specijalnog otpada, do kraja 2015 godine
 - identificirati proizvođače SO
 - utvrditi lokaciju građevinskog otpada i istu pustiti u funkciju
 - sklopiti ugovore sa ovlaštenim operaterom i utvrditi cijene usluge.
6. Podići nivo javne svijesti
 - Realizirati 2-3 akcije čišćenja na godišnjem nivou, sa do 600 učesnika po svakoj akciji.

Općina Lukavac

Strateški i operativni ciljevi u unapređenju sistema upravljanja otpadom u općini Lukavac su:

1. Izmjeniti propise; Općina (2012. – 2013.)
2. Proširiti usluge na mjesne zajednice koje do sada nisu pokrivene odvozom otpada (7 MZ iz sliva Akumulacije sa oko 700 korisnika); Općinska služba za inspekcijske poslove i JP Rad, 2012– 2014.
3. Povećati broj korisnika usluga u MZ koje su pokrivene odvozom otpada na 80 %; Općina i JP Rad (2012. – 2018.)
4. Uspostaviti sistem selektivnog prikupljanja otpada u cilju povećanja iskorištenja otpada; Općina i JP Rad (2012. – 2018.)
5. Regulirati/sanirati postojeću deponiju „Potočari“; Općina, JP Rad i viši nivoi vlasti (2012. – 2016.)
6. Ukloniti i sanirati divlje deponije; Općina i JP Rad (kontinuirano)
7. Podići nivo javne svijesti građana o važnosti zbrinjavanja otpada; Općina (kontinuirano)
8. Informirati/obavještavati javnost o svim poduzetim aktivnostima (kontinuirano) putem internet stranice općine Lukavac; RTVLukavac
9. Uvesti proceduru evidentiranja novih korisnika usluge prilikom izdavanja dozvola za rad za pravne subjekte; Općina 2014.

Općina Banovići

Strateški i operativni ciljevi općine Banovići su:

1. Usvajanje Lokalnog akcionog Plana zaštite okoline za općinu Banovići (LEAP);
2. Izrada Plana zatvaranja lokalne deponije PK „Čubrić“;
3. Zatvaranje i saniranje lokalne deponije PK „Čubrić“;
4. Povećanje broja stanovnika obuhvaćenog organizovanim sakupljanjem i odvozom komunalnog otpada;
5. Uklanjanje i saniranje područja nelegalnih odlagališta (tzv. divljih deponija);
6. Izrada i usvajanje Plana upravljanja otpadom na području općine Banovići;
7. Rad na daljem razvijanju saradnje sa općinama Kladanj i Živinice u cilju jačanja kapaciteta javnog preduzeća „EKO-SEP“ d.o.o. Živinice – Centar za upravljanje otpadom Separacija 1;

Općina Kladanj

Strateški i operativni ciljevi za općinu Kladanj utvrđeni LEAP-om koji je usvojen 2012. godine, su:

1. Opremanje sa savremenom opremom i mehanizacijom komunalnog preduzeća
2. Proširiti obuhvaćenost stanovništva za prikupljanje i konačno zbrinjavanje otpada
3. Postupno smanjenje količina svih vrsta otpada na izvoru
4. Prevencija nastanka otpada na mjestu proizvodnje (program čistije proizvodnje)
5. Recikliranje što veće količine otpada i korištenje izdvojenih sekundarnih sirovina
6. Saniranje i eliminiranje brojnih "divljih" odlagališta
7. Izgraditi sanitarne deponije, odnosno centar za upravljanje čvrstim otpadom
8. Postepeno ukidanje općinskih deponija, njihova sanacija i rekultivacija
9. Podići nivo javne svijesti

Općina Tuzla

Strateški i operativni ciljevi za općinu Tuzla, utvrđeni LEAP-om koji je usvojen 2006. godine, za period od 20 godina su:

1. Izraditi Plan za integralno upravljanje komunalnim otpadom

2. Izraditi Plan za zbrinjavanje tehnološkog i opasnog otpada
3. Proširiti područja organizovanog sakupljanja otpada
4. Sanirati i eliminirati divlja odlagališta
5. Proširiti projekte selektivnog sakupljanja i reciklaže otpada
6. Jačati tehničke i kadrovske kapacitete preduzeća za komunalni otpad
7. Dugoročni program izgradnje cjelovitog sistema upravljanja komunalnim, tehnološkim i opasnim otpadom

Općina Živinice

Strateški i operativni ciljevi za općinu Živinice, utvrđeni LEAP-om koji je usvojen 2005. godine, za period od 10 godina su:

1. Izgraditi sanitarne deponije, odnosno centar za upravljanje čvrstim otpadom.
2. Izraditi i usvojiti odluke o izmjenama i dopunama općinskih propisa vezano za upravljanje otpadom.
3. Izraditi i usvojiti Plan upravljanja otpadom na području općine Živinice.
4. Proširiti usluge prikupljanja i odvoza otpada za naselja koja nisu pokrivena odvozom otpada.
5. Ojačati tehničke i kadrovske kapacitete preduzeća koje upravlja sanitarnom deponijom.

4. POSTOJEĆE STANJE NA PRIKUPLJANJU, PREVOZU I DEPONIRANJU OTPADA

4.1. Trenutni problemi općina/komunalnih preduzeća

4.1.1. Problemi implementacije zakonske regulative

Usvajanjem Strategije upravljanja okolišem, Zakona o upravljanju otpadom u FBiH, Zakona o Fondu za zaštitu okoliša FBiH i niza podzakonskih akata, kao i njihovom implementacijom, dolazi do centralizacije u upravljanju otpadom i prikupljanju sredstava namijenjenih za zbrinjavanje otpada, čime se lokalnoj zajednici (općinama) oduzimaju nadležnosti kao i izvori finansiranja za kvalitetno zbrinjavanje otpada. Ako se analizira struktura upravljanja otpadom u FBiH, može se zaključiti da je u nadležnosti lokalne zajednice samo zbrinjavanje komunalnog otpada. Industrijski, medicinski i opasan otpad su u nadležnosti viših nivoa vlasti, što industrijski razvijenim lokalnim zajednicama predstavljaju veoma veliki problem. Poteškoće u radu komunalnih preduzeća i nadležnih općinskih službi takođe prestavlja neusklađenost ovih zakona sa ostalim zakonima a posebno sa Zakonom o principima lokalne samouprave. Neophodno je izvršiti detaljniju analizu zakonske regulative, što iziskuje i više vremena i prostora, i predložiti mjere kako bi lokalne zajednice efikasnije funkcionirale.

4.1.2. Problemi u komunalnim preduzećima

Problemi i poteškoće u organiziranju odvoza otpada ogledaju se u:

- lošoj opremljenosti i dotrajalosti voznog parka za prikupljanje i odvoz otpada,
- velikim troškovima održavanja vozila,
- dotrajalosti i nedostatku kontejnera i drugih posuda za prikupljanje otpada,
- neadekvatnim i neuređenim lokacijama za kontejnere,
- neposjedovanje odgovarajućih kontejnera kod većine korisnika usluge koji često zahtijevaju i odvoz druge vrste otpada (građevinski otpad, otpad iz bašta, šljaka, pepeo i slično) a da za to nisu spremni platiti posebnu naknadu,

- neadekvatnoj cijeni usluge,
- neredovnom plaćanju usluge i slično.

4.1.3. Podaci iz komunalnih preduzeća o trenutnim kapacitetima, postojećim korisnicima i realnim tehničkim potrebama

4.1.3.1. JP "KOMUNALNO" Banovići

Trenutni kapaciteti

U sistemu sakupljanja i odvoza smeća JP "Komunalno" Banovići raspolaže sa 2 autosmećare i 1 autopodizač. Na opsluživanju voznog parka angažovano je 4 vozača i 7 pomoćnih radnika. Za odlaganje smeća iz kolektivnih stambenih objekata na području grada locirano je 198 kontejnera zapremine 1,1 m³ i 1 kontejner od 7 m³. Zbog nedovoljnog broja vozila za prikupljanje i transport smeća organizovan je rad jednog vozila u dvije smjene. U slivnom području akumulacije Modrac nalazi se 17 mjesnih zajednica općine Banovići od kojih je njih 13 obuhvaćeno organizovanim odvozom smeća.

Pregled postojećih korisnika/potrošača

Općina Banovići po svojoj teritoriji je podijeljena na 19 MZ teritorijalno i postoji odluka o formiranju političkih granica mjesnih zajednica. 17 mjesnih zajednica su registrovane kao pravni subjekt dok dvije povratničke mjesne zajednice nisu registrovane kao pravno lice, jer u istim živi manji broj građana-povratnika (Željova i Lozna).

Programom odvoza smeća na području općine Banovići obuhvaćeno je 13 mjesnih zajednica u kojima je registrirano 4.500 korisnika usluge iz reda domaćinstava i oko 300 korisnika usluge iz reda pravnih lica. U 13 mjesnih zajednica koje se nalaze u slivnom području akumulacije Modrac registrirano je 4.500 korisnika usluge odvoza smeća, što prema popisu iz 2013. godine čini 58% od ukupnog broja domaćinstava za kompletno slivno područje. Naplata za izvršenu uslugu za pravna lica je 78 %, i za fizička lica 92 %.

U martu 2014. godine, u mjesnim zajednicama koje pripadaju slivu akumulacije

Modrac, evidentirano je 28 divljih deponija na kojima je odloženo oko 750 m³ smeća.

Realne tehničke potrebe:

Za organiziranje odvoza smeća u 4 mjesne zajednice koje do sada nisu obuhvaćene programom odvoza, kao i povećanje broja korisnika usluge u mjesnim zajednicama u kojima se smeće odvozi, neophodno je obezbijediti tri vozila za sakupljanje i prevoz smeća. Takođe, neophodno je obezbijediti i 50 kontejnera zapremine 1,1 m³, kako bi se riješio problem odvoza smeća iz nepristupačnih dijelova mjesnih zajednica.

4.1.3.2. KP "Komunalac" d.d, Kalesija

Trenutni kapaciteti

U sistemu prikupljanja i odvoza otpada KP "Komunalac" d.d. Kalesija raspolaže sa jednim autopodizačem, 3 autosmećare (od kojih su dvije u funkciji), a dodatno se očekuje puštanje u funkciju još jedne autosmećare koja je donirana od strane SIDA-e. Na opsluživanju voznog parka angažovana su 3 vozača i 5 pomoćnih radnika. Za odlaganje komunalnog otpada iz kolektivnih stambenih objekata na području grada i prigradskih naselja locirano je 40 kontejnera, a očekuje se puštanje u funkciju dodatnih 100 kontejnera koje je donirala SIDA, kao i puštanje u funkciju i 6 skip kontejnera zapremine 5.5 m³, uz trenutno raspoređenih 15 skip kontejnera. Donirani kontejneri su predviđeni za postavljanje u ruralnim naseljima, u dijelovima gdje nije omogućen pristup vozilom do svake kuće.

Program odvoza komunalnog otpada odražuje se u skladu sa tehničkim mogućnostima preduzeća. Trenutno se vrši odvoz 3 puta mjesečno za domaćinstva u ruralnim naseljima, dok u urbanom području svakodnevno.

Pregled postojećih korisnika/potrošača

U slivnom području rijeke Spreče a samim tim akumulacije Modrac nalazi se 21 mjesna zajednica općine Kalesija. Područje općine u kojem je komunalno preduzeće prisutno sa odvozom otpada kreće se u procentu do 80%, ali prema statističkim pokazateljima popisa 2013. godine, samo oko 30% domaćinstava ima ugovoren odvoz otpada. Ugovor o odvozu ima 3.000 domaćinstava (fizička lica) i 336 korisnika koji su pravna lica.

Realne tehničke potrebe

Za postizanje 80% pokrivenosti do kraja 2017. godine, kako je zacrtano planom upravljanja otpadom, potrebno je komunalno preduzeće opremiti sa dodatnom opremom: jedan kamion autosmećar 8 ili 10 m³, jedan autopodizač, 25 kontejnera zapremine 1,1 m³, kante za komunalni otpad zapremine 120 litara – 3000 komada, kontejneri za primarnu selekciju otpada, te jedna presa za baliranje papira i PVC ambalaže.

4.1.3.3. JP "KOMUNALAC" Kladanj

Trenutni kapaciteti

U sistemu sakupljanja i odvoza otpada JP "Komunalac" Kladanj raspolaže sa 1 autosmećarom (godište 1994.), jednom kombinovanom mašinom rovokopač JCB (godište 1988.), kamionom kiperom (godište 1984.) i autocisternom (godište 1981.). Na opsluživanju voznog parka angažirana su 2 vozača i 4 pomoćna radnika. Za odlaganje otpada iz kolektivnih stambenih objekata u urbanom području locirano je 35 kontejnera zapremine 1,1 m³ i 1 kontejner od 7 m³. Program odvoza komunalnog otpada odražuje se u skladu sa tehničkim mogućnostima preduzeća. Trenutno se vrši odvoz 2 puta mjesečno za domaćinstva u ruralnim naseljima, dok u urbanom području 4 puta mjesečno.

Pregled postojećih korisnika

Od ukupno 7 mjesnih zajednica koje pripadaju općini Kladanj, 4 mjesne zajednice su u slivu akumulacije Modrac, i to dvije potpuno pripadaju Slivu (MZ Stupari i MZ Tarevo), a dvije djelimično (MZ Kladanj i MZ Tuholj). Na ovom području se nalazi oko 1.600 domaćinstava i 40 pravnih lica, od čega je 700 domaćinstava obuhvaćeno organiziranim odvozom otpada. U MZ Stupari je 60% korisnika komunalnih usluga, a 40% još uvijek nije obuhvaćeno odvozom, u MZ Tarevo je 70% korisnika komunalnih usluga, u MZ Tuholj se trenutno ne vrši organizovani odvoz otpada, a MZ Kladanj je 80% pokrivena organizovanim odvozom otpada. Naplata za izvršene usluge u 2013. godini je 90%. Jedan od problema nepokrivenosti svih MZ organizovanim odvozom otpada je neopremljenost Komunalnog preduzeća specijalnim vozilima za odvoz otpada. Preduzeće trenutno na raspolaganju ima samo jedno specijalno

vozilo. Na ovom području je evidentirano je 10 većih divljih deponija.

Realne tehničke potrebe:

Za organiziranje urednim odvozom otpada, pored postojećih, neophodno je nabaviti još jednu autosmečaru sa potisnom pločom do 9m³, jednu kombinovanu mašinu rovokopač – utovarivač, jedan kamion kiper, labudicu i 50 kontenera zapremine 1,1 m³.

4.1.3.4. J.P. "RAD" Lukavac

Trenutni kapaciteti

U sistemu sakupljanja i odvoza otpada J.P. "RAD" Lukavac raspolaže sa 3 autosmečare i 2 autopodizača. Na opsluživanju voznog parka angažovano je 6 vozača i 10 pomoćnih radnika. Za odlaganje otpada iz kolektivnih stambenih objekata na području grada locirano je 120 kontejnera zapremine 1,1 m³ i 10 kontejnera zapremine 5 i 7 m³. Domaćinstva iz individualnih stambenih objekata za odlaganje otpada koriste priručne posude ili PVC vreće. Zbog nedovoljnog broja vozila za prikupljanje i transport otpada organizovan je rad jednog vozila u dvije smjene.

Operativni plan za svako vozilo sačinjen je na osnovu kapaciteta spremnika vozila, odnosno broja korisnika usluge po mjesnim zajednicama i procjenjenih količina otpada.

Program odvoza otpada dograđuje se u skladu sa potrebama i zahtjevima građana i privrednih subjekata.

Pregled postojećih korisnika/potrošača

Programom odvoza otpada na području općine Lukavac obuhvaćene su 23 mjesne zajednice u kojima je registrirano 9.200 korisnika usluge iz reda domaćinstava i 750 korisnika usluge iz reda pravnih lica.

U 6 mjesnih zajednica koje se nalaze u slivnom području akumulacije Modrac registrirano je 1.078 korisnika usluge odvoza otpada što prema popisu iz 2013. godine čini 30% od ukupnog broja domaćinstava za kompletno slivno područje.

Naplata za izvršenu uslugu za pravna i fizička lica kreće se od 70 do 75 %.

U martu 2014. godine u mjesnim zajednicama koje pripadaju slivu akumulacije Modrac evidentirano je 45 divljih deponija na kojima je odloženo oko 2.000 m³ otpada.

Realne tehničke potrebe

U slivnom području akumulacije Modrac nalazi se 13 mjesnih zajednica općine Lukavac od kojih je njih 6 obuhvaćeno organizovanim odvozom otpada. Za organiziranje odvoza otpada u 7 mjesnih zajednica koje do sada nisu obuhvaćene Programom odvoza otpada, kao i povećanjem broja korisnika usluge u mjesnim zajednicama u kojima se otpad odvozi, neophodno je obezbijediti dva vozila za sakupljanje i prevoz otpada kapaciteta spremnika od 18 i 9 m³. Takođe, da bi se riješio problem odvoza otpada iz nepristupačnih dijelova mjesnih zajednica, neophodno je za sve korisnike u slivnom području obezbijediti 3.500 kanti zapremine 120 l i 42 kontejnera zapremine 1,1 m³.

4.1.3.5. JKP "KOMUNALAC" Tuzla

Trenutni kapaciteti

U okviru radne jedinice odvoza otpada JKP "Komunalac" Tuzla raspolaže sa 17 autosmečara i 3 autopodizača. Na odvozu otpada zaposleno je 47 radnika (17 vozača i 30 pomoćnih radnika). Na području grada locirano je 1.600 kontejnera od 1,1m³ i 7 kontejnera od 5m³. Program odvoza smeća određuje se prema planu i programu koji odobrava općina Tuzla.

Pregled postojećih korisnika/potrošača

JKP "Komunalac" Tuzla dva puta sedmično vrši usluge odvoza komunalnog otpada u 5 mjesnih zajednica koje pripadaju slivnom području akumulacije Modrac, gdje je obuhvaćeno 2.409 korisnika usluge iz reda domaćinstava i 31 korisnik usluge iz reda pravnih lica. Procenat naplativosti u redovnom odvozu na području Sliva je 60,7%.

Na slivnom području općine Tuzla nalazi se 8 divljih deponija zapremine veće od 5 m³.

4.1.3.6. JP "KOMUNALNO" d.d. Živinice

Prema procjeni, procenat pokrivenosti redovnim odvozom otpada u općini Živinice je oko 80 %. Tačan popis domaćinstava i privrednih subjekata nema jer svi, za sada individualno, ugovaraju odvoz otpada sa privrednim subjektima koji vrše odvoz, a to su JP "Komunalno", "RIF post" i "Aqva invest", koji pokrivaju različite dijelove Općine Živinice. "Komunalno" pokriva Grad i Dubrave, "Aqva

invest“ zapadni dio općine i dijelove istočne strane općine, a “RIF post“ južni dio općine.

Trenutni kapaciteti

U sistem sakupljanja i odvoza otpada JP “Komunalno“ Živinice raspolaže sa 3 autosmećare i jednim autopodizačem. Na odvozu otpada je angažirano 11 radnika (4 vozača i 7 radnika). Na području grada je postavljeno 65 kontejnera od 1,1m³ i 3 kontejnera od 5m³. Program odvoza otpada određuje se prema zahtjevu građana i privrednih subjekata. U slivnom području akumulacije Modrac JKP “Komunalno“ Živinice vrši usluge za 8 mjesnih zajednica.

Pregled postojećih korisnika

U 8 mjesnih zajednica odvozom otpada obuhvaćeno je 3.272 domaćinstava (14.424 članova u domaćinstvima) i 593 korisnika koja su pravna lica. Naplata za izvršene usluge se kreće u 2013. godini od 75%-80%.

U slivu akumulacije Modrac registrirano je 10 divljih deponija.

Realne tehničke potrebe:

JP “Komunalno“ Živinice vrši odvoz otpada iz 8 mjesnih zajednica općine Živinice, koje pripadaju slivu akumulacije Modrac. Za organiziranje urednim odvozom otpada, pored postojećih, neophodno je nabaviti još dvije autosmećare, jedan autopodizač, 5 kontejnera od 5-7 m³, 50 kontejnera od 1,1m³ i 3000 kanti od 120 l.

4.2. Trenutna pokrivenost odvozom otpada u slivu akumulacije Modrac

Ukupna površina slivnog područja akumulacije Modrac iznosi 1.189 km². Prema današnjoj teritorijalno-administrativnoj podjeli, područje je sliva akumulacije Modrac zahvata površine

općina: Banovići, Živinice, Kalesija, Tuzla, Lukavac i djelimično općinu Kladanj, na području Tuzlanskog kantona, a u Republici Srpskoj opštinu Osmaci i i djelimično opštine Šekovići i Zvornik.

Ovim dokumentom su date informacije za područje FBiH, koje uglavnom zauzima većinski dio Sliva.

Mjesne zajednica koje se trenutno nalaze u slivnom području akumulacije Modrac su:

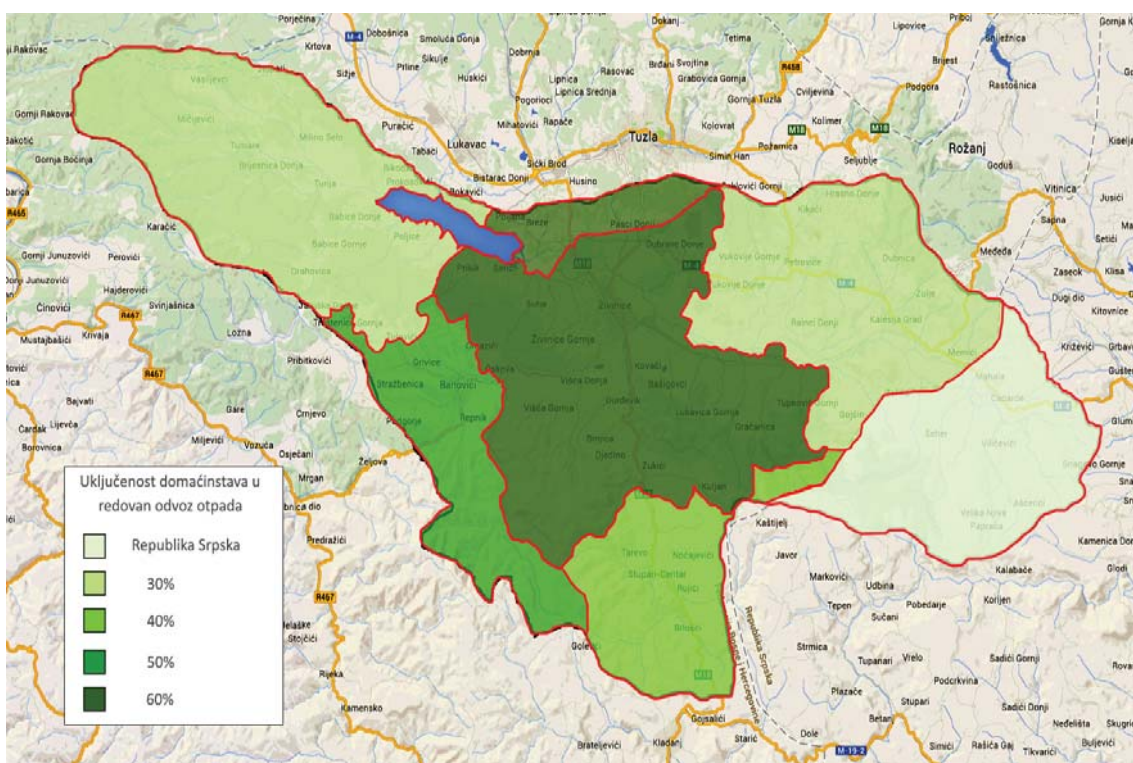
- U Općini Banovići (17 MZ):
Aljkovići, Seona, Pribitkovići, B.Selo, Stražbenica, Podgorje, Grivice, Bučik, Omazići, Oskova, Treštenica, Tulovići, Grad I, Grad II, Grad III, Repnik i Mačkovac
- U Općini Kalesija (21 MZ):
MZ Vukovije Donje; MZ Vukovije Gornje; MZ Tojšići; MZ Kikači; MZ Hrasno Donje; MZ Seljublje; MZ Rainci Gornji; MZ Zates; MZ Rainci Donji; MZ Jeginov Lug; MZ Sarači-Lipovice; MZ Miljanovci; MZ Dubnica; MZ Prnjavor; MZ Kalesija Centar; MZ Kalesija Gornja; MZ Memići; MZ Jajići; MZ Brda; MZ Bulatovci; MZ Gojčin
- U Općini Kladanj (4 MZ):
MZ Stupari; MZ Tarevo; MZ Kladanj; MZ Tuholj;
- U Općini Lukavac (13 MZ):
Prokosovići, Bikodže, Babice, Poljice Gornje, Poljice Donje, Turija, Brijesnica Donja, Jaruške, Milino Selo, Tumare, Panjik, Stupari, Orahovica
- U Općini Tuzla (5 MZ):
Kiseljak, Husino, Ljubače, Par selo i Pasci gornji
- U općini Živinice (14 MZ):
Podgajevi, Đurđevik dom, Stari Đurđevik, Gornja Višća, Donja Višća, Litve, Oskova, Rudar, Centar, Dubrave donje, Dubrave gornje, Suha, Šerići i Priluk.

Tabela 7. Informacije o pokrivenosti odvozom otpada u mjesnim zajednicama koje pripadaju slivu akumulacije Modrac, razvrstano po općinama

	Banovići	Kalesija	Kladanj	Lukavac	Tuzla	Živnice
Broj MZ koje pripadaju Slivu	17	21	4	13	5	14
Procenat MZ obuhvaćenih odvozom otpada	76%	100%	55%	40%	100%	57%
Ukupan broj domaćinstava u MZ u Slivu	7.800	10.005	1.600	3.571	2.440	3.272
Približna vrijednost procenta uključenosti domaćinstava u organizovan odvoz otpada u MZ u Slivu	50%	30%	40%	30%	60%	60%
Broj divljih deponija (volumena većeg od 5 m ³) koje se trenutno nalaze u Slivu	28	56	10	38	8	10

4.2.1. Mapa trenutne pokrivenosti odvozom otpada

Mapa teritorijalne pokrivenosti odvoza otpadom za slivno područje akumulacije Modrac

Na osnovu podataka u tabeli i prikaza na slici može se zaključiti da se prostorna pokrivenost redovnim odvozom otpada u općinama u slivu kreće od 30 do 100 %, a u redovan odvoz otpada je uključeno od 30 do 60% domaćinstava. Npr. Općina Kalesija ima organiziran odvoz otpada u svim MZ ili ima 100% pokrivenost redovnim odvozom otpada, ali je u redovan odvoz otpada uključeno 30% domaćinstava.

Analizirajući ukupan broj domaćinstava u slivu i broj domaćinstava koja su obuhvaćena redovnim odvozom otpada, može se reći da je redovnim odvozom otpada od 28.688 domaćinstava obuhvaćeno samo 12.040 ili 42%.

5. PRIJEDLOZI I MJERE ZA POBOLJŠANJE ODVOZA I ROKOVI ZA IZVRŠENJE MJERA

Radna grupa za izradu ovog dokumenta, u skladu sa važećim strategijama, preporukama i Direktivama EU, i važećim zakonima, predlaže sljedeće mjere koje će doprinijeti ostvarenju utvrđenih zajedničkih ciljeva.

Tabela broj 8: Prijedlozi mjera za poboljšanje odvoza u slivnom području akumulacije Modrac i vrijeme implementacije

MJERE		OPIS AKTIVNOSTI	VRIJEME IMPLEMENTACIJE/ INDIKATORI		
1.	Izrada, izmjene i dopune strateških dokumenata i legislative	Donošenje kantonalnog Plana upravljanja otpadom	2015.		
		Iniciranje izmjena i dopuna Zakona o komunalnim djelatnostima TK	2016.		
		Izrada Plana upravljanja otpada u općinama: Tuzla, Živinice, Banovići i Kladanj	2015.		
2.	Uvođenje redovnog odvoza otpada u slivnom području akumulacije Modrac	Izrada Plana proširenja odvoza otpada za svaku općinu	2015.		
		Uvođenje redovnog odvoza otpada u MZ u kojima ne postoji	70% do 2016.	80% do 2018.	100% do 2020.
		Povećanje procenta uključenosti domaćinstava u redovan odvoz otpada	60% do 2016.	80% do 2018.	95% do 2020.
3.	Uvođenje procedure registriranja i evidentiranja novih korisnika usluge	Izrada baze podataka novih korisnika/pravnih subjekata prilikom izdavanja dozvola za rad	kontinuirano		
		Izrada baze podataka korisnika/ domaćinstava			
4.	Uspostavljanje sistema odvojenog prikupljanja ambalažnog otpada	Uvođenje primarne selekcije otpada u javnim ustanovama	30% do 2016.	50% do 2018.	70% do 2020.
		Uvođenje primarne selekcije otpada u privrednim subjektima	30% do 2016.	50% do 2018.	70% do 2020.
		Uvođenje primarne selekcije otpada u domaćinstvima	20% do 2016.	40% do 2018.	60% do 2020.
5.	Odvojeno prikupljanje organskog otpada i njegova obrada/ kompostiranje	Uvođenje odvojenog sakupljanja biootpada iz parkova i drugih javnih površina	40% do 2016.	60% do 2018.	80% do 2020.
		Uvođenje odvojenog sakupljanja biootpada u ugostiteljskim objektima, pijacama, prodavnicama voća i povrća itd.	40% do 2016.	60% do 2018.	80% do 2020.
		Uvođenje odvojenog sakupljanja biootpada u domaćinstvima	20% do 2016.	40% do 2018.	60% do 2020.
6.	Uklanjanje i sanacija divljih deponija u slivnom području	Uklanjanje divljih deponija i sanacija područja na kojim su se nalazile	60% do 2016.	80% do 2018.	95% do 2020.
		Postavljanje znakova zabrane odlaganja otpada	Kontinuirano		

7.	Sanacija i zatvaranje postojećih lokalnih odlagališta u slivnom području	Izrada investiciono tehničke dokumentacije za sanaciju i zatvaranje lokalnih odlagališta u općinama Kalesija, Banovići, Kladanj i Živinice Izvođenje sanacije i zatvaranje postojećih općinskih odlagališta	2015. 2017.
8.	Jačanje kapaciteta komunalnih preduzeća i poboljšanje komunalne usluge	Popravka postojećih i nabavka novih kontejnera i posuda za sakupljanje otpada Nabavka posuda, opreme i vozila za primarnu selekciju otpada Popravka dotrajale i nabavka nove opreme i vozila za potrebe komunalnih preduzeća Edukacija osoblja komunalnih preduzeća Dodatno upošljavanje kvalificiranog osoblja	kontinuirano kontinuirano kontinuirano po potrebi
9.	Podizanje javne svijesti građana o štetnosti nelegalnog odlaganja otpada i važnosti njihovog uključivanja u redovan odvoz i primarnu selekciju otpada	Edukacija građana putem radionica i javnih tribina u MZ i školama u kojima ne postoji redovan odvoz otpada Medijska kampanja (radio, TV, web portali, plakati, leci) o važnosti uključivanja svih domaćinstava u redovan odvoz i primarnu selekciju otpada	kontinuirano kontinuirano

6. LITERATURA

1. Zakon o upravljanju otpadom (Sl. novine FBiH, 33/03 i 72/09)
2. Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008 – 2018 (2007) Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Sarajevo
http://www.centar.ba/upload/documents/dokumenti/PUO%20Centar_final.pdf
3. Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017
http://www.centar.ba/upload/documents/dokumenti/PUO%20Centar_final.pdf
4. Zakon o zaštiti akumulacije Modrac ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 5/06)
http://www.vladatk.kim.ba/vlada/Dokumenti/Zakoni/2008/zakon_o_zastiti_akumulacije_modrac.pdf
5. Strategija zaštite akumulacije Modrac (2012), Vlada Tuzlanskog kantona, Tuzla
6. Zakon o komunalnim djelatnostima TK ("Službene novine TK", broj 11/05, 7/07 i 18/12)
7. Plan upravljanja otpadom Općine Lukavac za period 2012-2018 ("Službeni glasnik općine Lukavac" broj 5/12)
8. Plan upravljanja otpadom Općine Kalesija za period 2012-2017 ("Službeni glasnik općine Kalesija", broj 4/13)

